

1) RELIGIJA (vera)

- sestavina kulture;
- kulturna univerzalija in raznolik pojav;
- vera v nadnaravno (bog, bogovi, duše, duhovi, demoni, svetniki, nevidne sile...)

PRISTOP K PROUČEVANJU RELIGIJE – metodični ateizem

2) DEFINICIJE RELIGIJE

V. Pavičević: "**Religija** je **organizirana celota** verovanj, občutenj, simbolov, kulturnega delovanja in moralnih predpisov, navezanih na idejo oziroma predstavo o nadnaravnem."

G. Vernon: "**Religija** je **del kulture**, ki je sestavljena **iz skupnega verovanja in običajev**, ki določajo **nadnaravno** in **sveto** ter človekov odnos do njiju. Družbena skupina, ki prakticira določeno religijo se iz tega odnosa med nadnaravnim/svetim in vsakdanjim/profanim oskrbuje **z moralnimi definicijami**."

R. Otto (fenomenološka teorija 151): Bistvo religije je poseben občutek in doživetje svetega, numinoznega, ki se v odnosu do vsakdanjega sveta kaže posamezniku kot skrivnostno (*fascinans*) in hkrati kot strašljivo (*tremendum*).

(**RELIGIJA VS. MAGIJA** – podobnosti in razlike)

3) VSEBINSKE PRVINE RELIGIJE:

A) verska pripoved

- sestavina vsake religije, ki v obliki mita pojasnjuje in razlaga nastanek in razvoj stvarnosti ter položaj človeka v stvarnosti
- *ustno izročilo* ali pa *sveti teksti*

B) verske dogme

- verske resnice obvezujoče za vse člane skupnosti. O resničnosti verskih dogem se člani religijske skupnosti ne sprašujejo.

C) versko ravnanje (obredi)

- v *širšem smislu*: ravnanje ljudi pri vsakdanjih opravilih v skladu z verskimi normami
- v *ožjem smislu*: skupinsko ravnanje ljudi, preko katerih se oblikujejo posebni odnosi med ljudmi

D) verska simbolika

- *svete reči* (predmet, zgradbe, besedila, oseba, kraj, čas, dejavnost, ...)
- *sveto* (*izjemno, nevsakdanje*)- profano (običajno vsakodnevno)

E) versko doživetje – doživetje svetega (npr. molitev, meditacija, ekstaza, trans, zamaknjenost,...)

F) etika, morala

4) TIPI RELIGIJ

Bistvene značilnosti religije. Religijo razlikujemo glede na

1. **stopnjo razvitosti:** PRVOBITNE in RAZVITE RELIGIJE;
 2. **razširjenost:** UNIVERZALNE (svetovne) – LOKALNE;
 3. **stopnjo organiziranosti:** OHLAPNO O. in na STROGO ORGANIZIRANE;
 4. **težnjo po širitvi:** MISIJONARSKE in na NEMISIJONARSKE;
 5. **predmet čaščenja:**
 - ENOSTAVNI SUPERNATURALIZEM,
 - ANIMIZEM (znotraj je pojmovan TOTEMIZEM),
 - TEIZEM (POLITEIZEM, MONOTEIZEM),
 - ETIČNE RELIGIJE.
-

Osnovne značilnosti treh svetovnih religij:

krščanstvo
- budizem
- islam

5) VRSTE RELIGIJSKIH ORGANIZACIJ (iz zgodovine razvoja krščanstva):

A) CERKEV:

- zelo velika in močna organizirana skupnost;
- stalna in posebej izšolana profesionalna duhovščina;
- hierarhična in birokratsko organizirana;
- razširjena je med večino prebivalstva določene skupnosti;

- članstvo je določeno z rojstvom;
- ima se za edino pravo;
- teži, da je vključena v celotno družbo.

B) DENOMINACIJA:

- po ravni organiziranosti je na nižji ravni kot cerkev;
- ne teži k univerzalizmu, kakor cerkev;
- večji poudarek na individualni dejavnosti članov;
- demokratični nadzor nad verskimi funkcionarji;
- članstvo ni določeno z rojstvom;
- nima se za edino pravo;
- najbolj so razširjene v ZDA.

C) SEKTA:

- odcepila, izločena in v sporu s cerkvijo;
- po številu pripadnikov majhna religijska organizacije;
- ima se za edino pravo;
- članstvo je prostovoljno;
- medsebojna povezanost in solidarnost sta izredno veliki
- uporaba izraza 'sekta' se v sociologiji opušča.

D) KULT:

- najnižja oblika organizacije;
- ohlapna, šibko organizirana religijska skupnost;
- maloštevilna, brez institucionalizacije skupinskih norm;

- članstvo je izključno prostovoljno in ni formalizirano;
 - ni v konfliktu s prevladujočo religijo.
-

6) FUNKCIJE RELIGIJE

Psihološke funkcije:

- osmislitev življenja, tolažba;
- potreba po varnosti in pripadnosti.

Družbene funkcije religije (153) -

- proučujemo vpliv religije na delovanje celotne družbe.
-

DRUŽBENE FUNKCIJE RELIGIJE:

A) FUNKCIONALISTIČNE RAZLAGE:

- v religiji iščejo tisto, kar prispeva k delovanju družbe

1) Socialno-integracijska funkcija - religija kot del kulture ima povezovalno vlogo.

2) Socialno-kontrolna funkcija - deluje na posameznikovo zavest v obliki neformalnega družbenega nadzora.

3) Osmišljevalna funkcija - religija odgovarja na človekova vprašanja o sebi in o svetu, v katerem živi.

B) RAZLAGE KONFLIKTNIH TEORIJ:

1) Kompenzacijska funkcija - poudarja, da je religija s predstavami o onostranskem življenju dopolnilo in nadomestek za tostransko realnost. (**kompenzator**)

2) Konzervativna funkcija - religija ohranja družbene vrednote in norme in nasprotuje hitrim spremembam v družbi.

3) Legitimacijska funkcija - religija ustvarja obstoječo oblast za legitimno (upravičeno).

C) WEBER - razvojna funkcija (154-156)

sprememba v religiji pripelje do razvoja družbe, primer: protestantizem in nastanek kapitalizma.

7) SEKULARIZACIJA:

- **zmanjševanje družbenega pomena religije**, religioznega mišljenja, ravnanja in religijskih institucij v sodobni družbi;
- **laicizacija družbe** - religija se ne prepleta več z gospodarstvom, politiko, šolstvom,...;
- je en od **modernizacijskih procesov**; (* tema *modernizacija*);
- v modernih družbah naj bi **upadla** tudi religioznost med prebivalstvom;

Primer argumenta za sekularizacijo:

1. Iz obiskovanja verskih obredov lahko sklepamo na religioznost ljudi.
2. Večja kot je prisotnost ljudi pri maši, večji je družbeni pomen religije.
3. Konec 19.stoletja je bila obiskovanost verskih obredov v rimskokatoliški cerkvi sv. XY v kraju *Nekje* bistveno večja kot pa stoletje kasneje.

=> **Torej** se je pomen religije v družbi zmanjšal.

Problem tega argumenta je, da iz (ne)obiskovanja cerkvenih obredov (t.i. fenomen praznih klopi) še ne moremo sklepati o (ne)religioznosti ljudi.

PRIVATIZACIJA RELIGIJE - religija je umeščena v posameznikovo zasebno sfero in njegov prosti čas.

SEKULARNA RELIGIJA (158) – v modernih sekulariziranih družbah nekatere posvetne dejavnosti, ki so izjemnega pomena za družbo ali družbeno skupino, dobijo status svetega in so s tem predmet kvazi religioznega čaščenja, ki je podobno čaščenju v "tradicionalnih" religijah. (*npr. nogometno moštvo Manchester United kot predmet čaščenja navijačev*)

CIVILNA RELIGIJA (255) – pojav znotraj sekularne religioznosti, ki vključuje sestavine religije, ki spominjajo na "tradicionalno" religijo, a vendar postavi povsem samostojen sistem sekulariziranih religijskih dejavnost in praks, ki integrirajo in legitimizirajo večvrednost družbene skupine ali družbe/naroda kot celote. (*npr. Poljaki – Kristusov narod*)

LJUDSKA RELIGIOZNOST – prisotnost religioznih praks znotraj "tradicionalne" religije med verniki (navadnim ljudstvom), ki jih

uradna religija ne spodbuja posebej, a se jim, če ne nasprotujejo že uveljavljenim in priznanim religioznim praksam, prilagaja. (*npr. božično praznovanje*)

NOVA RELIGIOZNA GIBANJA (157) – ang. *New age* (Nova doba) – v modernih sekulariziranih družbah se je uveljavilo na tisoče malih verskih skupnosti, ki sicer izhajajo iz starih neevropskih in judokrščanskih tradicij, a vendar njihovo izročilo povsem na novo interpretirajo. Za novodobna religiozna gibanja sta značilna eklekticizem in sinkretizem verskih pogledov.

VERSKI EKLEKTICIZEM IN SINKRETIZEM – gre za procese prevzemanja in spajanja različnih, pogosto celo nasprotujočih si verskih sistemov, pogledov, ugotovitev v bolj ali manj skladno celoto. (*npr. bahajska vera povzema iz židovske vere, hinduizma, izročila Zaratustre, budizma, krščanstva in islama.*)

VERSKI PLURALIZEM - soobstoj različnih religij in religijskih organizacij, od katerih so vse na formalno pravni ravni v enakem položaju. sobivanje pripadnikov različnih izpovedi zahteva visoko stopnjo **verske tolerance**.

VERSKI FUNDAMENTALIZEM (159)– gre za raznovrstne religijske doktrine, gibanja in skupine, ki nasprotujejo procesom

sekularizacije v religiji in ostalih procesih modernizacije, ki zmanjšujejo pomen tradicionalnih religij.

Za verske fundamentalizme je značilno, da:

- svete spise razumejo in berejo **dobesedno**;
- **zavračajo** verski pluralizem;
- prihodnost je za njih **grožnja**;
- zavzemajo se za **trdne vrednote** v skladu z vero;
- **nasprotujejo** t.i. *prevrednotenju vseh vrednot*;
- svojo vero razumejo **kot temelj, fundament** celotnega posameznikovega in družbenega življenja;
- **vsi, ki niso ZA, so PROTI.**

REVITALIZACIJA RELIGIJ

Ali religija ponovno pridobiva na pomenu?

Razlogi ZA revitalizacijo religije:

- naraščanje udeležbe pri verskih obredih v zadnjih desetletjih;
- ohranjanje in širjenje različnih oblik ljudske religioznosti;
- širjenje novodobnih religijskih gibanj;
- oživljanje raznih fundamentalizmov.

9. RELIGIJA IN RELIGIOZNOST V SLOVENIJI

(160-163)